

Quaco LEEFDE WERKELIJK OP DE PLANTAGES

Historisch stripverhaal maakt slavernij toegankelijk

Rond 1770 wordt de negenjarige Akan-jongen Quaco ontvoerd. Terwijl zijn broer achterblijft in de cellen in het fort aan de kust, wordt Quaco aan een slavenhaler verkocht. Na een traumatische tocht over de oceaan wordt hij door de rijke Surinaamse planter en bestuurder Walter Kennedy aangeschaft. Quaco's leven vormt de basis van een prachtige educatieve strip, waarschijnlijk de eerste van deze soort in de wereld.

Quaco wordt na zijn aankomst in Suriname de 'futuboi', ofwel loopjongen, van planter Walter Kennedy. Maar na enige tijd wordt hij alweer uitgeleend aan legerkapitein John Gabriël Stedman, die in Suriname is om de marrons te bestrijden. Stedman, wiens tekeningen later veel gebruikt worden om slavernij aan de kaak te stellen, documenteert zijn verblijf in Suriname in zijn *Narrative of a five years expedition against the revolted negroes of Surinam*. Dit boek vormt nu het uitgangspunt voor het stripverhaal *Quaco, leven in slavernij*, geschreven door Ineke Mok en geïllustreerd door Eric Heuvel.

EDUCATIEF PROJECT

Het idee voor een strip waarin slavernij in al haar facetten wordt getoond – van de ontvoering in Afrika tot en met de behandeling van slaven in een plantagekolonie – ontstond tijdens de voorbereiding van de expositie *Kind aan de ketting*, die in 2010, bij het Nationaal instituut Nederlands slavernijverleden en erfenis

Ger Jan Onrust
is sectordirecteur
onderwijs op het
Sintermeerten-
college in Heerlen.

(NiNsee) werd gehouden. Ineke Mok, die in 1999 promoveerde op het proefschrift *In de ban van het ras*, stelde destijds het lesmateriaal samen. 'In dat boekje noemde ik Quaco al,' zegt Mok. 'Ik werd geraakt door de wijze waarop Stedman hem in zijn bezit kreeg. Walter Kennedy stelde niet alleen zijn rijtuig, zijn paarden en zijn tafel ter beschikking aan de nieuwe legerkapitein, maar ook *a fine negroe boy*. Dat is de kern van slavernij, dat zo maar een jongen, samen met het gebruik van het rijtuig door een persoon aan een andere wordt weggegeven. Ik nam mij voor om meer van hem te weten te komen en daar een goed educatief project van te maken.' Enige tijd later werd Mok, die eerder voor de Anne Frank Stichting werkte, door de gemeente Amsterdam gevraagd om na te

gaan in hoeverre en hoe slavernij in het hoofdstedelijke voortgezet onderwijs aan bod kwam. 'Het verschil was enorm. Qua tijd liep het van een halfuur tot tien uur in de hele schoolperiode,' constateerde Mok. 'Dat vond ik vreemd. Wel zag ik in alle klassen de stripboeken van Eric Heuvel – winnaar van de Stripschapprij in 2012 – over de oorlog staan en hoorde dat die echt gebruikt werden. Ik wist onder tusschen dat Quaco een geschikte hoofdpersoon kon worden voor een educatief verhaal, want hij is overal – op de plantages, op zoek naar guerrillaleider Boni en in Nederland – geweest. Toen is het idee van deze strip ontstaan. Ik wist dat het veel meer werk zou zijn, maar wist ook dat op deze wijze de informatie op een aansprekende wijze overgebracht kon

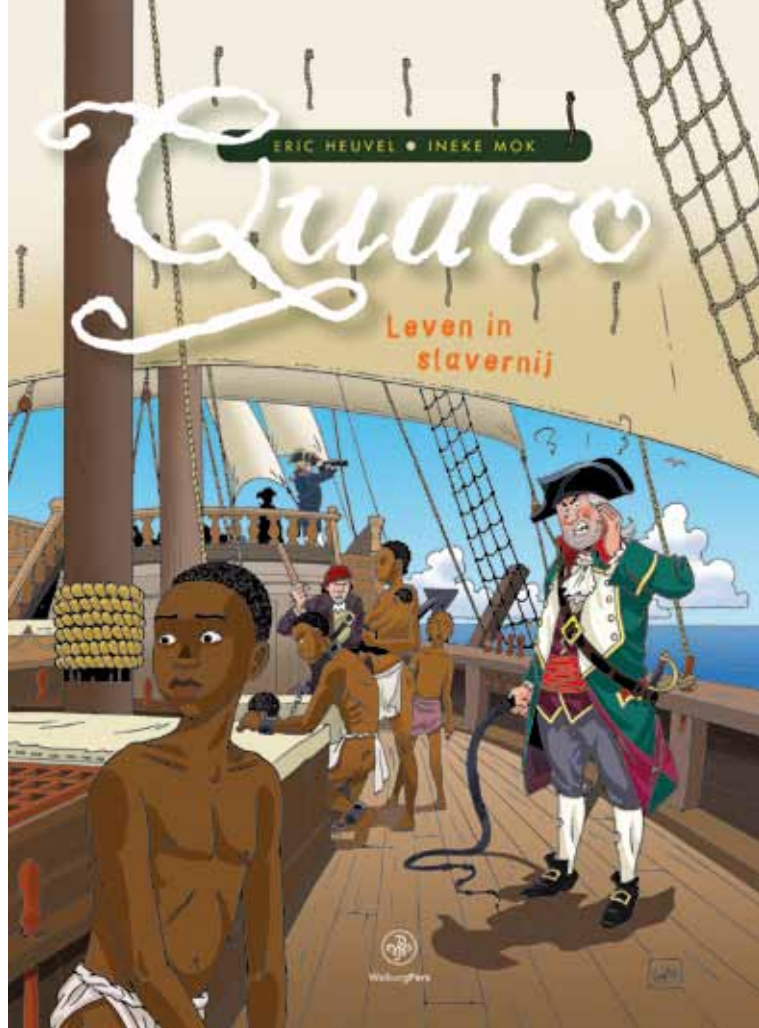
worden. Omdat ik de kracht van Eric Heuvels strips ken, wilde ik heel graag met hem werken.'

UITDAGING

Eric Heuvel, bekend van zijn strips *De Ontdekking*, *De Zoektocht* en *De Terugkeer* werd in 2011 door een wederzijdse kennis benaderd of hij voelde voor een strip over slavernij. Heuvel: 'Ik had daar al eens over nagedacht. En in aanmerking genomen wat ik eerder heb gemaakt, lag slavernij voor de hand.' Vanaf dat moment was het een lang traject om de financiering rond te krijgen. Mok: 'Eric maakte een paar tekeningen waar ik de boer mee op kon.' Heuvel: 'In vergelijking met de boeken over de Tweede Wereldoorlog en de Holocaust lag de financiering veel moeilijker. Holocausteducatie staat op de agenda van het ministerie, slavernij niet.'

In de afgelopen jaren zijn vele fondsen benaderd. Acht subsidiegevers zeiden uiteindelijk 'ja', waarbij het NiNsee faciliterend werkte. 'Ik vond het belangrijk het boek bij een educatieve uitgever onder te brengen,' laat Mok weten. Aangezien Walburg Pers de uitgever is van *Sprekend Verleden* en daarnaast regelmatig boeken over het slavernijverleden uitbrengt, lag samenwerking voor de hand. Heuvel: 'De uitgever is een grote stripliefhebber. Dat helpt ook. Zij hebben een flinke investering gedaan.' De ervaring die Eric Heuvel met de drie eerdere strips had opgedaan kwam vervolgens goed van pas. Op diens aangeven schreef Mok eerst een synopsis en daarna per plaatje – in een beproefd stramien – wat Heuvel moest tekenen, daarna kwam de tekst van de personages. Heuvel maakte schetsen, waarbij hij eventueel commentaar aanvankelijk liet liggen. 'Dat is mijn manier van werken. Ik wil door kunnen werken en

dan later de opmerkingen kunnen verwerken. De uitdaging bij deze strip was in vergelijking met de eerdere wel veel groter. Vanwege het onderwerp is het bronnenmateriaal beperkt. Ik heb hier over elk dingetje moeten nadenken.' Opmerkingen waren er, maar daar was op ingezet. Vanaf het moment dat het duidelijk was dat er een strip kwam, is een klankbordgroep van tien personen met onder meer kenners als Alex van Stripriaan, Leo Balai, Mildred Caprino, Ronald Donk en een Ghanese hoogleraar geformeerd. Daarnaast werden zeven scholen, waaronder twee in Suriname, aangezocht om delen van de strip en het lesmateriaal uit te proberen. Mok en Heuvel zijn ook naar Suriname geweest. 'Dat was heel goed om te doen,' zegt Heuvel. 'We konden ons daar niet alleen verder documenteren, maar ook contact leggen met mensen die het boek op kinderboekenfestivals onder de aandacht kunnen brengen.'

Ook konden ze zien hoe de

strip gebruikt werd. Mok: 'Een minimale eis die wij hadden gesteld, is dat het in Suriname moest aanslaan. Gelukkig waren de leerlingen geboeid door het materiaal. Men was enthousiast. Het commentaar was dat het onderwijs daar erg mee geholpen werd. Ook in Suriname slaat de ontleding immers behoorlijk toe.'

QUACO'S VERHAAL

Quaco, leven in slavernij is weliswaar gebaseerd op het *Narrative* van Stedman, maar 'in Stedmans boek lees je vooral het verhaal van Stedman. Mijn boek vertelt Quaco's verhaal. Nu komt hij aan het woord,' aldus Ineke Mok. 'Ik heb daarom alle teksten die over Quaco gaan eruit gefilterd.' Toch was dat niet voldoende, vandaar dat Mok ook de originele dagboeken, die in te zien zijn in de bibliotheek van de University of Minnesota en recent ook via internet beschikbaar waren, bekeek. Ineke Mok: 'Dan ontdek je dat de dagboeken nogal afwijken van Stedmans manuscript. In

de dagboeken lees je dat Quaco, voordat hij meegenomen wordt naar Nederland, helemaal niet door Stedman vrijgekocht wordt. In het *Gouverneursjournaal* van Suriname werd dit feit bevestigd – daarin staat dat Stedman en zijn "slaaf Quaquo" uit Suriname vertrekt. Stedman maakte zijn rol mooier dan het daadwerkelijk was.'

Ineke Mok stelde zich tijdens het onderzoek en het werken aan het scenario steeds voor hoe het voor Quaco geweest moet zijn. 'Moet je je voorstellen dat je wordt weggegeven aan een man die tegen Boni gaat vechten en jij moet mee. Tijdens die expeditie naar het binnenland gaan zo veel mensen dood. Al die tijd is die jongen erbij. Door daar over na te denken zie je de gruwelijkheid ervan.' Heuvel: 'Deze jongen heeft echt geleefd, dat is een groot verschil met mijn eerdere strips. Daarin zijn fictieve personen in reële situaties getekend.' Mok: 'Wat er in het boek staat, moet waar zijn, of waarschijnlijk, maar in ieder geval niet onmogelijk. Veel – een deel komt op de site – van wat ik kon weten, staat erin.' ■

QUACO. LEVEN IN SLAVERNIJ

Eric Heuvel en Ineke Mok (WalburgPers, Zutphen 2015), 64 blz., € 8,95 (paperback) / € 34,95 (hardcover)

Van *Quaco, leven in slavernij* zullen twee versies worden uitgebracht: een educatieve versie en een handelseditie. Aan de educatieve editie worden acht pagina's achtergrondinformatie – waarvan een deel nog nooit is gepubliceerd – toegevoegd. De strip is voor gebruik in de tweede klas, zowel voor vmbo, havo als vwo. In de try-out sloeg de strip ook in de derde klas goed aan. De educatieve versie zal in klassensets (€ 100,- per 30 exemplaren) worden verspreid. De prijs van de handelseditie is € 8,95. Bij de strip is lesmateriaal op verschillende niveaus gemaakt. Dit materiaal en meer informatie over *Quaco* is te vinden op www.quaco-stripverhaal.nl. Het eerste exemplaar van *Quaco* is op 26 juni aan Minister Bussemaker overhandigd. Uitgever en makers hopen dat – net als *De Ontdekking* – *Quaco* als Nationaal Geschenk verspreid gaat worden.